

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про правовий режим воєнного стану" від 12 травня 2015 року № 389-VIII редакція від 18.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Офіційний сайт Національної асоціації адвокатів України (<https://unba.org.ua/>).
3. Дослідження Українського центру суспільних даних "Вплив воєнного стану на правову систему України", 2023 рік.
4. Звіти правозахисних організацій "Human Rights Watch" та "Amnesty International" про ситуацію в Україні у 2022-2023 роках.

Іленок Валерія Сергіївна,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний університет
технологій та дизайну (м. Київ).*

Науковий керівник – доцентка Коваль О. М.

ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ ЯК КОРУПЦІЙНИЙ ЗЛОЧИН

Починаючи наукове дослідження, насамперед розглянемо, що таке корупційний злочин та зловживання службовим становищем. Корупційні злочини - умисні суспільно небезпечних діяння, що володіють всіма ознаками корупційних правопорушень, вчинення яких пов'язане з використанням особою влади, службового становища чи можливостей, що з такого службового становища впливають всупереч інтересам служби, вичерпний перелік яких установлено в законі про кримінальну відповідальність. Зловживання службовим становищем – це, як правило, використання всупереч інтересам служби повноважень, якими службова особа наділена у зв'язку із займаною нею посадою.

Типовими ситуаціями зловживання службовим становищем є:

- неправомірне сприяння призначенню на посаду особи;
- неправомірне втручання в діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування або посадових осіб;
- неправомірне надання переваги фізичним або юридичним особам під час підготовки проєктів, видання нормативно-правових актів, прийняття рішень тощо;
- нецільове використання коштів;
- неправомірне звільнення осіб від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів);
- створення надлишків товарів чи інших матеріальних цінностей задля наступного заволодіння ними тощо.

Відповідно до ст. 19 Конституції України, посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами нашої держави.

Від реалізації цього положення значною мірою залежить правильна діяльність державного апарату, функціонування підприємств, установ та організацій усіх форм власності, своєчасне й оптимальне розв'язання соціальних проблем, забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів юридичних осіб. На вирішення цих питань має бути спрямовано зусилля всіх службових осіб владних органів.

Однак службові особи у сферах публічного права нерідко вдаються до злочинних порушень покладених на них обов'язків.

Своїми протиправними діями вони унеможливають нормальну роботу органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної форми власності, завдають значної шкоди державним і громадським інтересам, охоронюваним законом правам фізичних та юридичних осіб, підривають авторитет держави, грубо порушують встановлений порядок реалізації повноважень службовими

особами органів влади, місцевого самоврядування, управлінських структур приватного сектору.

Характерними особливостями службового становища є те, що державні службовці:

- умисно використовують свою компетенцію, службовий авторитет та престиж державного органу, у якому працюють;
- мають корисливий мотив, інший особистий інтерес чи інтерес третіх осіб;
- завдають шкоди правам, свободам окремих осіб або державним інтересам;
- підключають необхідні службові зв'язки з іншими людьми, які виникають завдяки займаній посаді;
- впливають на професійну діяльність інших людей;
- отримують фінансову, майнову чи іншу винагороду.

Зловживання службовим становищем можна визначити як дії, що виходять за межі правомірних повноважень і завдають шкоди державним інтересам або правам громадян. Це може проявлятися в різних формах, зокрема:

1. Хабарництво: Отримання неправомірної вигоди за виконання або невиконання певних дій.
2. Фальсифікація документів: Створення або зміну офіційних документів для досягнення особистої вигоди.
3. Зловживання службовою інформацією: Використання конфіденційних даних у власних інтересах.
4. Маніпуляції з державними контрактами: Надання переваги певним підприємствам у процесі укладання контрактів.

Згідно з усталеною практикою Верховного Суду суб'єктивна сторона службового зловживання характеризується виною у формі прямого умислу. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони цього злочину є мета (одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної

або юридичної особи) та корисливий мотив. Такий мотив полягає у прагненні особи шляхом зловживання своїм службовим становищем одержати матеріальні блага для себе чи інших осіб, одержати або зберегти певні майнові права, уникнути матеріальних витрат, досягти іншої матеріальної вигоди.

Корисливий мотив, інші особисті інтереси та інтереси третіх осіб є обов'язковими ознаками зловживання владою або службовим становищем і підкреслюють той факт, що цей злочин може бути вчинено під впливом саме таких спонукань. Для зловживання владою або службовим становищем службовій особі властива спеціальна мета одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи.

Суб'єктивна сторона службового зловживання характеризується виною у формі умислу. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони цього злочину є мета: одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи. Одержання неправомірної вигоди для себе чи іншої особи як мета вчинення зловживання владою або службовим становищем, попри те, що безпосередньо в тексті кримінального закону не йдеться про мотив вчинення цього кримінального правопорушення, невід'ємно пов'язано з такими мотивами, як інтереси винного або третіх осіб, оскільки вони внутрішньо притаманні (іманентні) внутрішній психічній сфері та є спонукальним приводом до протиправної діяльності.

Наслідки зловживання службовим становищем. Покарання, передбачене статтею 364 ККУ встановлює наступні види покарання за зловживання владою або службовим становищем: арешт терміном до 6-ти місяців; штрафні санкції; позбавлення або обмеження волі до 3-х років.

У випадку, якщо зловживання владою або службовим становищем спричинило особливо тяжкі наслідки, відповідно до санкції статті суд може призначити більш тяжке покарання, а саме: позбавлення волі до 6-ти років.

Заходи боротьби з корупцією. Для ефективної боротьби з зловживанням службовим становищем необхідні системні заходи. По-перше,

важливо посилити контроль за діяльністю державних службовців, впроваджуючи механізми прозорості та підзвітності. Це можуть бути електронні реєстри декларацій, системи моніторингу державних витрат та публічні звіти.

По-друге, необхідно навчати державних службовців етичним нормам і правилам, підвищуючи їх обізнаність щодо наслідків корупції. Освіта та просвіта суспільства також відіграють важливу роль, оскільки свідомі громадяни є важливими союзниками в боротьбі з корупцією.

По-третє, необхідно забезпечити незалежність і ефективність судової системи, щоб корупціонери не могли уникнути відповідальності за свої дії. Державні органи мають активно співпрацювати з міжнародними організаціями та враховувати міжнародний досвід у боротьбі з корупцією.

Зловживання службовим становищем є серйозним корупційним злочином, який потребує термінового реагування з боку держави та суспільства. Лише комплексний підхід, що включає правові, адміністративні та освітні заходи, може призвести до значного зниження рівня корупції та покращення якості життя громадян. Важливо, щоб усі громадяни усвідомлювали свою роль у боротьбі з цим явищем і активно брали участь у формуванні суспільства, вільного від корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Поняття і види корупційних злочинів. Допомога студентам. URL: <https://dopomogastudentam.com.ua/ponyattya-i-vidi-korupczijnix-zlochiv.html> (дата звернення: 10.09.2024).
2. Правові аспекти боротьби з корупцією // Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.09.2024).
3. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Кримінальний кодекс України. URL: https://protocol.ua/ua/кримінальний_кодекс (дата звернення: 10.09.2024).
4. Бурак М. URL: <https://naia.kiev.ua> (дата звернення: 10.09.2024).

5. Суб'єктивна сторона зловживання владою або службовим становищем у практиці Верховного Суду. *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com> (дата звернення: 10.09.2024).

6. Адвокат по зловживанню владою або службовим становищем — стаття 364 Кримінального кодексу України // Prikhodko & Partners. URL: <https://prikhodko.com.ua> (дата звернення: 10.09.2024).

7. Що таке зловживання владою та службовим становищем // Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org> (дата звернення: 10.09.2024).

8. Діордіца І.В., Коваленко І.А., Коваль О.М. Правова охорона персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2024. Випуск 82. частина 2. С. 141-146.

Нагірняк Аліна Ярославівна,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут

Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Чернівці)

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Факас І.Б.

ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Попри повномасштабне вторгнення росією на територію України 24 лютого 2022 року, питання домашнього насильства не стає менш значущим. Війна, як і будь-яка інша екстремальна ситуація, лише поглиблює проблеми людей, що існували раніше. Особливо це стосується насильства в сім'ї. Домашнє насильство у воєнний час - явище широко поширене, що робить його ще більш небезпечнішим, ніж у мирний час. Людям, які пережили таке насильство, тепер складніше знайти вихід. Вони часто обмежені у своїй